

Πνευματικά δικαιώματα, τι πρέπει να γνωρίζω;

Κατανόηση βασικών εννοιών

Προσοχή. Ο οδηγός αυτός δεν συνιστά νομική συμβουλή, δεν καλύπτει όλες τις περιπτώσεις και δεν αντικαθιστά συγκεκριμένες συμβουλές από νομικό. Ανατρέξτε στις πηγές των πληροφοριών.

Διανοητική ιδιοκτησία

Η διανοητική ιδιοκτησία περιλαμβάνει τη βιομηχανική ιδιοκτησία (εφευρέσεις, εμπορικά σήματα, βιομηχανικά σχέδια) και την πνευματική ιδιοκτησία, η οποία περιλαμβάνει τα πνευματικά και τα συγγενικά δικαιώματα.¹

Τι είναι πνευματική ιδιοκτησία;

- Η πνευματική ιδιοκτησία (στο Αγγλοαμερικανικό δίκαιο ονομάζεται Copyright) αποτελεί είδος δικαιώματος επί αϋλων αγαθών, έργων της ανθρώπινης διανοίας.
- Το δικαίωμα που δίνει είναι περιορισμένο σε χρόνο αλλά απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα στον δημιουργό έργων του πνεύματος, όπως αυτά ορίζονται στον νόμο, να ασκεί μία σειρά από εξουσίες, οικονομικής και ηθικής φύσεως.²

Τι είναι συγγενικό δικαίωμα;

Είναι το δικαίωμα που αναγνωρίζεται σε καλλιτέχνες (ηθοποιούς, τραγουδιστές, μουσικούς) για την ερμηνεία τους, αλλά και σε εκείνους που μεσολαβούν για να κάνουν τα έργα προσιτά στο κοινό (π.χ. εκδότες, παραγωγοί, ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί).³

¹ Ειρήνη Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων», Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας, διαθέσιμο 4-5-2020, <https://copyrightschool.gr/index.php/teachers>.

² «Υπηρεσία νομικής συμβουλευτικής για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας», διαθέσιμο 4-5-2020, <https://legal.heal-link.gr/>.

³ Διάρκεια συγγενικού δικαιώματος 50 έτη έως 70. «Οδηγός πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους», Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας, διαθέσιμο 4-5-2020, <https://copyrightschool.gr/index.php/teachers>.

Τι είναι πνευματικό δικαίωμα;

- Είναι το δικαίωμα που παρέχει ο νόμος στον δημιουργό ενός πρωτότυπου έργου και χωρίζεται σε.
 - Περιουσιακό δικαίωμα: είναι η οικονομική εκμετάλλευση.
 - Ηθικό δικαίωμα: προστατεύει τον δεσμό μεταξύ του δημιουργού και του έργου του.

Ηθικό δικαίωμα

Ηθικό δικαίωμα είναι η αναγνώριση της πατρότητας του έργου. Προστατεύει τον δεσμό μεταξύ του δημιουργού και του έργου του.

- Υποχρεωτική αναφορά του ονόματος του δημιουργού
- σε κάθε αντίτυπο,
- σε κάθε δημόσια χρήση (αρ.4, ν. 2121/1993).⁴

Περιουσιακό δικαίωμα

Περιουσιακό δικαίωμα είναι η οικονομική εκμετάλλευση του έργου του.

- Αναπαραγωγή του έργου.
 - Δημιουργία αντιτύπων με αναλογικά ή ψηφιακά μέσα (αποθήκευση).⁵
- Δημιουργία παράγωγων έργων.
 - Τροποποίηση, διασκευή, μετάφραση.
- Διανομή του έργου.
 - Διάθεση στο κοινό-πώληση-ενοικίαση-δανεισμός.
- Παρουσίαση του έργου σε κοινό.
 - Π.χ. μέσω διαδικτύου (αρ. 3, ν. 2121/1993).⁶

Το ηθικό δικαίωμα παραμένει στον δημιουργό, ακόμη και όταν λήξει το περιουσιακό δικαίωμα και δεν μεταβιβάζεται. Η προστασία του δικαιώματος της πατρότητας και της ακεραιότητας του έργου, δεν λήγουν ποτέ.⁷

Υποχρεώσεις συγγραφέα

- Το έργο του να είναι πρωτότυπο.
- Να μην προσβάλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- Όταν ο συγγραφέας δίνει την άδεια για χρήση του έργου του από τρίτους, αλλάζουν οι όροι της διάθεσης του έργου, από «με επιφύλαξη παντός δικαιώματος» σε «με την επιφύλαξη μερικών δικαιωμάτων».

Αν και η πρωτοτυπία δεν ορίζεται νομικά, ως **πρωτότυπα** ορίζονται τα έργα που δεν προϋπήρχαν αλλά και εάν προσπαθούσε κάποιος να τα δημιουργήσει κάτω από παρόμοιες συνθήκες και έχοντας τον ίδιο σκοπό στο μυαλό του δεν θα κατέληγε στο

⁴ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

⁵ (φωτοτυπία, εκτύπωση, αντιγραφή σε cd, φόρτωση uploading, κατέβασμα downloading, αποθήκευση).

⁶ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

⁷ Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας».

ίδιο δημιουργικό αποτέλεσμα (**κριτήριο της στατιστικής μοναδικότητας**). Πρέπει να επισημανθεί ότι δεν προστατεύονται οι ιδέες, αλλά το έργο που προκύπτει από μια ιδέα που παίρνει μια συγκεκριμένη μορφή (θεατρικό, ποίημα). Επίσης, δεν προστατεύονται οι μαθηματικοί τύποι, οι μέθοδοι κ.ά., γιατί η απαγόρευση της χρήσης τους δεν θα επέτρεπε την εξέλιξη, αλλά και απλά γεγονότα, ειδήσεις, εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης (τα γνωμικά, οι παροιμίες, οι παραδοσιακοί χοροί).⁸

Πώς αποκτάται και πόσο διαρκεί το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας;

- Αποκτάται από τη δημιουργία του έργου αυτοδίκαια (αρ. 6, παρ.2, ν. 2121/1993). Διαρκεί όσο ζει ο δημιουργός του και 70 χρόνια μετά τον θάνατό του. Στη συνέχεια γίνεται **κοινό κτήμα** (αρ. 29, ν.2121/1993).⁹
- Με αποδεικτικά πατρότητας:
 - Σε συμβολαιογράφο με πράξη κατάθεσης του έργου του.
 - Μέσω συστημένης επιστολής. Ο δημιουργός στέλνει συστημένη επιστολή στον εαυτό του και σε τρίτο (καλύτερα δύο) και τις κρατά σφραγισμένες μέσα στο φάκελο με σφραγίδα της ημερομηνίας αποστολής. Αν χρειαστεί, μπορεί να χρησιμοποιήσει την επιστολή ενώπιον του δικαστηρίου. Θα την ανοίξει και θα βεβαιώσει το περιεχόμενο, τον αποστολέα και την ημερομηνία αποστολής.
 - © με απλή υπενθύμιση για την προστασία από την πνευματική ιδιοκτησία.¹⁰

Γιατί πρέπει να προστατεύεται η πνευματική ιδιοκτησία;

- Γιατί είναι σημαντική για την ανάπτυξη της ανθρώπινης δραστηριότητας.
- Λειτουργεί ως κίνητρο επιβίωσης και ανάπτυξης της δημιουργίας.
- Προσφέρει σεβασμό στους δημιουργούς.
- Βοηθά τους δημιουργούς να ζουν από το έργο τους.
- Μπορούν οι πολίτες να απολαμβάνουν περισσότερα πολιτιστικά αγαθά.
- Συντελεί στην ανάπτυξη της τέχνης, του πολιτισμού και της οικονομίας.¹¹

Ποια έργα έχουν πνευματική ιδιοκτησία;

- γραπτά κείμενα, (μυθιστορήματα, χρονογραφήματα, ποιήματα, παραμύθια, σενάρια, σίχοι τραγουδιών, επιστημονικά συγγράμματα),
- προφορικά κείμενα (π.χ. διαλέξεις),
- μουσικές συνθέσεις,
- θεατρικά έργα,

⁸ «Οδηγός πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους».

⁹ Αικατερίνη Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων», διαθέσιμο 4-5-2020, <https://www.slideshare.net/KaterinaVratti/ss-51173751>.

¹⁰ Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας», 8-9.

¹¹ «Οδηγός πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους».

- χορογραφίες,
- βάσεις δεδομένων και τα προγράμματα Η/Υ, λογισμικά, ηλεκτρονικά μηνύματα, πρόγραμμα περιήγησης,¹²
- οπτικοακουστικά έργα (ταινίες, ντοκιμαντέρ, βιντεοκλίπ, κινούμενα σχέδια),
- έργα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών,
- πίνακες ζωγραφικής, γλυπτά, χαρακτηριστικά, εικονογραφήσεις, σχέδια κοσμημάτων και επίπλων, κούκλες,
- αρχιτεκτονικά έργα,
- φωτογραφίες,
- απόψεις σε δωμάτια συζητήσεων (chat rooms),
- μεταφράσεις, διασκευές,¹³ συλλογές έργων ή απλών γεγονότων και στοιχείων (εγκυκλοπαίδειες, ανθολογίες).

Η προστασία υφίσταται ανεξάρτητα από το εάν είναι ανήθικο ή παράνομο το περιεχόμενο του έργου.¹⁴

Μπορώ να χρησιμοποιώ ένα έργο χωρίς άδεια και χωρίς αμοιβή;

- Παραθέτοντας απόσπασμα ξένου έργου νομίμως δημοσιευμένου έργου με σκοπό την υποστήριξη της γνώμης του παραθέτη ή την άσκηση κριτικής του δημιουργού.
- Είναι υποχρεωτική η αναφορά του τίτλου, του δημιουργού, του εκδότη (αρ. 19, ν. 2121/1993).
- **ΟΧΙ**. Μεγάλο απόσπασμα (π.χ. κεφάλαιο)
- **ΟΧΙ**. Ολόκληρο έργο
- **ΟΧΙ**. Αν το έργο αποτελεί την αποκλειστική πηγή συγγραφής του βιβλίου.¹⁵

Εάν δεν υπόκειται σε κάποιον από τους περιορισμούς;

- Απαιτείται άδεια από τον:
 - Δημιουργό (αρ. 13, ν. 2121/1993).
 - Δικαιούχο περιουσιακού δικαιώματος (εκδότη).
 - Κληρονόμο (αρ. 12, ν. 2121/1993).
 - Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης (αρ. 55, ν. 2121/1993).
 - Υπουργείο πολιτισμού (αρ. 29, παρ. 2, ν. 2121/1993).¹⁶

Αν δεν υπάρχουν δικαιώματα;

- Αν υπάρχουν έργα που δεν έχουν δικαιώματα δεν σημαίνει ότι δίνεται άδεια σε όλους να τα χρησιμοποιούν όπως επιθυμούν.

¹² «Ενημέρωση εξωτερικών συνεργατών-πνευματικά δικαιώματα», ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας-Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης, διαθέσιμο 4-5-2020, <https://openclass.teiwm.gr/modules/document/file.php/CM104>.

¹³ «Οδηγός πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους».

¹⁴ Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας», 7.

¹⁵ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

¹⁶ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

- Τα έργα αυτά δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν χωρίς την άδεια του νόμιμου δικαιούχου των δικαιωμάτων και εξουσιών που περιλαμβάνει η πνευματική ιδιοκτησία.¹⁷
- Τα ορφανά έργα που δεν έχουν ταυτοποιηθεί ή δεν έχουν εντοπιστεί οι δημιουργοί τους.

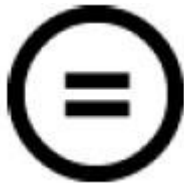
Τι είναι οι άδειες ανοιχτού περιεχομένου;

Οι άδειες ανοιχτού περιεχομένου, Creative Commons, έχουν τον αδειοδότη, αυτόν που δίνει την άδεια, και τον αδειοδόχο, αυτόν που την αποδέχεται. Η αποδοχή των αδειών Creative Commons γίνεται με τη χρήση του έργου χωρίς να απαιτείται κάποια υλική πράξη (π.χ. υπογραφή αυτών) και συνδέονται με τα εξής στοιχεία:



Στοιχείο αναφοράς δημιουργού (BY-Attribution)

Ο σχετικός νομικός όρος είναι η «Αναφορά στον αρχικό δημιουργό» ή απλώς «Αναφορά» (Attribution).



Στοιχείο δημιουργίας παραγώγων

Αν δεν υπάρχει αυτό το σύμβολο, δίνεται η άδεια να βασιστεί κάποιος σε ένα αρχικό έργο και να το εξελίξει δημιουργώντας νέο έργο («Παράγωγο έργο»). Αν υπάρχει αυτό το σύμβολο, δεν επιτρέπουν την παραγωγή ενός νέου έργου (παράγωγο έργο), βασισμένου σε ένα αρχικό («Απαγόρευση δημιουργίας παραγώγων έργων» ή απλώς «Όχι παράγωγο έργο» (No-Derivatives).



Στοιχείο παρόμοιας διανομής

Εφόσον επιτρέπεται «Παράγωγο έργο», υπάρχουν άδειες οι οποίες καθορίζουν ότι κάθε παράγωγο έργο θα διανέμεται με παρόμοιους όρους με αυτούς του αρχικού έργου. Ο σχετικός νομικός όρος είναι «Παρόμοια διανομή» (Share Alike). Η απουσία του συμβόλου αυτού αποτελεί ένδειξη ότι το έργο δεν υπόκειται σε περιορισμό παρόμοιας διανομής.

¹⁷ «Ενημέρωση εξωτερικών συνεργατών-πνευματικά δικαιώματα».



Στοιχείο εμπορικής χρήσης

Υπάρχουν άδειες που δεν επιτρέπουν την εμπορική χρήση ενός έργου από τρίτους. Ο σχετικός νομικός όρος είναι «Απαγόρευση εμπορικής χρήσης του έργου» ή «Μη εμπορική χρήση» και φέρουν αυτό το σύμβολο. Η απουσία του συμβόλου αποτελεί ένδειξη ότι επιτρέπεται η εμπορική χρήση του έργου.¹⁸

Οι έξι (6) άδειες CC που αποτελούν επίσημες και αναγνωρισμένες άδειες χρήσης είναι:

Από το συνδυασμό αυτών των όρων προκύπτουν 6 μορφές αδειών cc:



Αναφορά



Αναφορά-Παρόμοια διανομή



Αναφορά-Όχι παράγωγο έργο



Αναφορά-Μη εμπορική χρήση



Αναφορά-Μη εμπορική χρήση-Παρόμοια διανομή



Αναφορά-Μη εμπορική χρήση-Όχι παράγωγο έργο

19

Χρήση έργου στη διδασκαλία

- Ένα έργο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διδασκαλία και τις εξετάσεις παραθέτοντας:
 - Απόσπασμα ξένου έργου, νομίμως δημοσιευμένου έργου ή εικαστικών τεχνών και αναφορά του τίτλου, του δημιουργού και του εκδότη (αρ. 21, ν. 2121/1993):
- Ο περιορισμός δεν ισχύει για διδασκαλία που γίνεται μέσω διαδικτύου, γιατί ο νόμος δίνει την εξουσία αναπαραγωγής στον διδάσκοντα και όχι σε δημόσια εκτέλεση. Ιδιαίτερα εάν δίνεται η δυνατότητα το συγκεκριμένο οπτικοακουστικό υλικό να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και πέρα από τη διδασκαλία.²⁰

¹⁸ «Οδηγός: Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και ανοιχτά/οι μαθήματα και πόροι», Κεντρικό Μητρώο Ελληνικών Ανοικτών Μαθημάτων: Αθήνα, διαθέσιμο 4-5-2020, <https://www.openbook.gr/odigos-dikaiwmata-pneumatikis-idioktisias/>.

¹⁹ «Ενημέρωση εξωτερικών συνεργατών-πνευματικά δικαιώματα».

²⁰ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

Αναπαραγωγή σε εκπαιδευτικά σχολικά βιβλία και ανθολόγια, για διδασκαλία και εξετάσεις. Αναπαραγωγή πρόσθετου αντίτυπου από βιβλιοθήκες και αρχεία το οποίο δεν μπορεί να βρεθεί μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα στην αγορά.²¹

Ρήτρες εξαιρέσεων και περιορισμών

Ο νόμος προβλέπει ρητές εξαιρέσεις υπέρ της ιδιωτικής αναπαραγωγής, της τέχνης, της εκπαίδευσης, της επιστήμης, υπέρ της ολότητας για χάρη του δημοσίου συμφέροντος.²²

- Επιτρέπεται η αναπαραγωγή των έργων.
 - εάν δεν εμποδίζεται η κανονική εκμετάλλευσή του και
 - εάν δεν βλάπτονται τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού (άρ. 28Γ, ν. 2121/1993).

Παράδειγμα: Η φωτοτυπική αναπαραγωγή που μειώνει τις πωλήσεις και άρα και τα ποσοστά του δημιουργού επί των πωλήσεων.²³ Υπάρχει σχετική εξαίρεση στον νόμο που επιτρέπει την εν λόγω ενέργεια με την προϋπόθεση ότι οι φωτοτυπίες θα χρησιμοποιηθούν μέσα στην τάξη αυστηρά για το μάθημά σου (άρ. 21 του ν. 2121/1993).

Ο νόμος επιτρέπει τη δημόσια παράσταση στα πλαίσια μιας δραστηριότητας του προσωπικού του εκπαιδευτικού ιδρύματος, που να απευθύνεται για τους μαθητές και γονείς. Επίσης επιτρέπεται η χρήση έργων τρίτων από άτομα ΑμεΑ για χρήσεις που συνδυάζονται με τις αναπηρίες τους.²⁴

Μπορώ να μοιραστώ το έργο με τρίτους, αν είναι για καλό σκοπό;

- **Όχι.**
- Επιτρέπεται η δωρεάν χρήση:
 - Έργων όσων απεβίωσαν πριν 70 χρόνια (κοινό κτήμα).
 - Έργων που έχουν δημιουργηθεί από το κράτος.
 - Ο ιδιοκτήτης τους έχει εγκαταλείψει τα δικαιώματά του.
 - Creative Commons (CC) με μνεία στον δημιουργό τους.
 - Εικόνες στη μηχανή αναζήτησης Google, με τη λειτουργία «Tools» (Εργαλεία) μπορείτε να βρείτε με τη σωστή άδεια.
 - Το YouTube έχει φίλτρο αναζήτησης για τον εντοπισμό βίντεο με άδεια CC.²⁵ Το YouTube εφαρμόζει στις συμβάσεις του με τους χρήστες (δηλ. την αποδοχή των όρων χρήσης κατά το άνοιγμα του λογαριασμού σου στο YouTube) το αγγλικό δίκαιο. Οπότε θα πρέπει

²¹ Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας»,15.

²² Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας»,14.

²³ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

²⁴ Σταματούδη, «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας»,14.

²⁵ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

να συμμορφώνεσαι εκτός με τα προβλεπόμενα στο ελληνικό δίκαιο και με τα προβλεπόμενα στο αγγλικό δίκαιο.²⁶

Πώς να απαλλάξω ένα βίντεο στο youtube από διαφημίσεις, σχόλια, άλλα προτεινόμενα βίντεο;

Μέσω της εφαρμογής <https://safeyoutube.net/> μπορούμε να απαλλάξουμε το βίντεο από διαφημίσεις, σχόλια, άλλα προτεινόμενα βίντεο, ώστε να μπορούν οι μαθητές να το παρακολουθήσουν με ασφάλεια.

Οι φωτογραφίες ως πνευματικά έργα

- Προστατεύονται εάν είναι πρωτότυπες.
- Θεωρείται πρωτότυπη αν είναι προσωπική πνευματική εργασία του δημιουργού και αν αντανακλά την προσωπικότητα του δημιουργού.
- Δεν προστατεύονται έργα φωτογραφικής τέχνης (ν. 2121/1993).
- Αφήνει εκτός πνευματικής ιδιοκτησίας πλήθος φωτογραφιών βοηθώντας τον χρήστη (152/2005 ΑΠ).²⁷ Μπορείτε να αναζητήσετε φωτογραφίες χωρίς δικαιώματα στο διαδίκτυο. Σε μηχανή αναζήτησης γράψτε τη φράση «**non copyright**» και θα σας βγάλει πλήθος ελεύθερων φωτογραφιών. Πρέπει να ελέγχετε, αν οι φωτογραφίες υπόκεινται σε πνευματικά δικαιώματα.

Οι φωτογραφίες στη Wikipedia

- Επιτρέπεται η χρήση φωτογραφιών στη Wikipedia με την ένδειξη:
 - Creative Commons, «προς ελεύθερη χρήση-χωρίς πνευματικά δικαιώματα», «εύλογη χρήση». Προστατεύονται εάν είναι πρωτότυπες.
- Δεν έχει αποσαφηνιστεί το καθεστώς σε αρχεία με την ένδειξη:
 - άγνωστος δημιουργός, άγνωστες πηγές, άγνωστη άδεια, ελλιπή περιγραφή, λάθος άδεια.²⁸

Τι ισχύει στο χώρο του διαδικτύου;

Ό,τι βρίσκεται στο διαδίκτυο, δεν σημαίνει ότι είναι ελεύθερο να το χρησιμοποιήσουμε. Είναι ευκολότερο να χρησιμοποιήσετε υπερσύνδεση, δηλαδή να παραπέμψετε στον σύνδεσμο που είναι αναρτημένο το κείμενο ή φωτογραφία. Έχει σημασία να ελέγξετε εάν είναι νομίμως αναρτημένο και αν η πλατφόρμα που το φιλοξενεί έχει πνευματικά δικαιώματα ή είναι χωρίς περιορισμούς. Δηλαδή ένα έργο μπορεί να μη έχει πνευματικά δικαιώματα και να φιλοξενηθεί σε μια πλατφόρμα που έχει. Στην αναφορά μας γράφουμε τότε την επισκεφθήκαμε και γίναμε γνώστες της πληροφορίας. Έχει σημασία αυτό γιατί μπορεί για παράδειγμα κατά τον χρόνο της πρόσβασής μας να μην υπήρχαν περιορισμοί. Με την **παραπομπή μέσω του συνδέσμου** και όταν η ψηφιακή πλατφόρμα δεν είναι

²⁶ «Οδηγός πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους».

²⁷ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

²⁸ Βράττη, «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων».

προδήλως παράνομη (π.χ. να δηλώνει ότι μπορείς να κατεβάσεις πειρατικά μουσική), ορίζουμε τον δημιουργό και είναι καλύτερα από το να ενσωματώσουμε το ψηφιακό υλικό τρίτου στο δικό μας έργο.

Αν και ο νόμος ορίζει εξαιρέσεις για τους σκοπούς της διδασκαλίας, τα οπτικοακουστικά έργα δεν υπόκεινται σε αυτές, γιατί ορίζεται η αναπαραγωγή έργων λόγου. Για παράδειγμα ένα τραγούδι, ένα θεατρικό μπορείτε να το χρησιμοποιήσετε σε θεατρική παράσταση στους γονείς των μαθητών σας, αλλά όχι να το ανεβάσετε στο διαδίκτυο ή στο ιστολόγιο του σχολείου. Πρόκειται για διάθεση του έργου σε νέο κοινό.

Μπορώ να ανεβάσω έργα των μαθητών μου στο διαδίκτυο;

Εφόσον τα έργα των μαθητών είναι πρωτότυπα έργα δικά τους και εφόσον οι γονείς τους συναινέσουν σε αυτό γραπτώς. Εάν για παράδειγμα σε αυτά τα έργα χρησιμοποιείται ένα τραγούδι, που έχει πνευματικά δικαιώματα, θα πρέπει να ζητήσετε την άδεια από τον δημιουργό. Εκτός από τα πνευματικά δικαιώματα υπάρχει και το δικαίωμα της προσωπικότητας του κάθε συμμετέχοντα, γι' αυτό η έγγραφη άδεια από τους γονείς των μαθητών σε καθιστά απολύτως νομότυπο.²⁹

Πώς μπορώ να προστατεύσω το δικό μου έργο;

- Να διασφαλίσω ότι είναι πρωτότυπο.
- Μπορείτε να βρείτε με την εντολή google searching για κάθε δημοσίευμα, αν κάποιος έχει εκμεταλλευτεί το υλικό σας, και να του ζητήσετε να το κατεβάσει ή να σας αναφέρει ως πηγή.
- Να εγγράψετε τον ιστότοπό σας σε υπηρεσία που σας προσφέρει την «ετικέτα» του προστατευμένου περιεχομένου.
- Ως δημιουργός του έργου μπορείτε να επιλέξετε να μεταβιβάσετε τα δικαιώματά σας. Το περιουσιακό δικαίωμα περιλαμβάνει μια σειρά εξουσιών, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα της αναπαραγωγής, της μετάφρασης, της εκμίσθωσης, της εγγραφής και της παρουσίασης στο κοινό. Μπορείτε να επιλέξετε ποιες εξουσίες του περιουσιακού σας δικαιώματος θα μεταβιβάσετε ή ποιες χρήσεις θα επιτρέψετε. Κάθε μεταβίβαση ή άδεια θα πρέπει να είναι γραπτή για να είναι έγκυρη.

Η οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019

Το ευρωπαϊκό συμβούλιο και συμβούλιο στις 17ης Απριλίου 2019 εξέδωσαν οδηγία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ. Η οδηγία θεσπίζει κανόνες που αποσκοπούν στην περαιτέρω εναρμόνιση του εφαρμοστέου δικαίου της Ένωσης σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στο πλαίσιο της εσωτερικής

²⁹ «Οδηγός πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους».

αγοράς, ενώ λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη τις ψηφιακές και τις διασυνοριακές χρήσεις του προστατευόμενου περιεχομένου. Θεσπίζει επίσης κανόνες σχετικά με εξαιρέσεις και περιορισμούς στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα, τη διευκόλυνση της χορήγησης αδειών, καθώς και κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς για την εκμετάλλευση έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας. Μεταξύ αυτών είναι:³⁰

Το Συμβούλιο της ΕΕ με την οδηγία επιλύει διάφορα θέματα

- Θέτει εξαιρέσεις, εάν πρόκειται για την αναζήτηση κειμένων και δεδομένων για δραστηριότητες διδασκαλίας και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Βελτιώνει τις πρακτικές αδειοδότησης, ώστε να διασφαλιστεί ευρύτερη πρόσβαση στο περιεχόμενο της πνευματικής δημιουργίας ως πηγή.

Η οδηγία 96/9/ΕΚ τροποποιείται ως εξής:

Στο άρθρο 6, παρ. 2, το στοιχείο β) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

- Όταν πρόκειται για χρήση αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, εφόσον πάντοτε αναφέρεται η πηγή, στον βαθμό που η χρήση αυτή δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Στο άρθρο 9, το στοιχείο β) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

- Όταν πρόκειται για εξαγωγή, για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, εφόσον αναφέρεται η πηγή και στον βαθμό που αυτό δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790.

Στο άρθρο 5, παρ. 2, το στοιχείο γ) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

- Ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Στο άρθρο 5, παρ. 3, το στοιχείο α) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

- Χρήση χάριν μόνο παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος

³⁰ «Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ», «Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», διαθέσιμο 4-5-2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32019L0790&from=EN&fbclid=IwAR1bj6wglGM02GpNmfyFHCexPurDFP0Fn0upRmqitz7JjpW8mDLQ0103CUA>.

του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και εφόσον δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790.

Οδηγία 790/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

- Οι διαδικτυακές πλατφόρμες είναι πλέον υπεύθυνες για το περιεχόμενο που αναρτούν οι χρήστες.
- Οι σύνδεσμοι προς ειδησεογραφικά άρθρα, οι οποίοι συνοδεύονται από «μεμονωμένες λέξεις ή πολύ σύντομα αποσπάσματα» μπορούν να διαμοιράζονται ελεύθερα.
- Οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να λαμβάνουν μερίδιο των εσόδων που αποκομίζουν οι εκδότες για τη χρήση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Συγκεκριμένες κατηγορίες διαδικτυακού υλικού, όπως τα «memes» και τα αρχεία GIF, εξαιρούνται από την οδηγία.

Τι είναι τα διαδικτυακά μιμίνδια (memes);



31

Στο διαδίκτυο η λέξη μιμίνδιο (meme) άρχισε να χρησιμοποιείται για να περιγράψει οτιδήποτε μπορούσε να εξαπλωθεί ραγδαία στον κυβερνοχώρο, όπως ένα βίντεο ή μία εικόνα. Τα μιμίνδια εμφανίζονται και εξαφανίζονται σε πολύ γρήγορο χρόνο, γίνονται της μόδας και γενικά αποτελούν στοιχεία επικοινωνίας. Μιμίνδιο μπορεί να είναι ένα τραγούδι, έθιμο, ανέκδοτο, οτιδήποτε διαδίδεται με μεγάλη επιτυχία στον σύγχρονο τρόπο ζωής μας.³² Ένα ατυχές γεγονός, περιστατικό, στιγμιότυπο από video, σαρδάμ, ντροπιαστική φωτογραφία οι χρήστες το παραλλάζουν, το γελοιοποιούν και το ανεβάζουν στα κοινωνικά δίκτυα. Αυτό

³¹ «Τα... μιμίνδια στο 22ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης», Εφημερίδα «Μακεδονία», διαθέσιμο 4-5-2020, <https://www.makthes.gr/ta-mimidia-sto-22o-festival-ntokimanter-thessalonikis-257262>.

³² Τα μιμίνδια είναι δημοφιλή και είναι παντού. Ο όρος meme χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον βιολόγο Ρίτσαρντ Ντόκινς στο βιβλίο του «Το Εγωιστικό Γονίδιο» (1976) για να περιγράψει μια μονάδα πολιτισμού, η οποία μεταβιβάζεται από έναν άνθρωπο σε άλλο, μέσω της μίμησης, βλ. «Τα... μιμίνδια» Εφημερίδα «Μακεδονία».

προκαλεί την αντίδραση των άλλων χρηστών οι οποίοι απαντάνε προσθέτοντας σχόλια ή άλλα στοιχεία.

Μπορείτε να επισκέπτεστε τους ψηφιακούς χώρους μου για ενημέρωση και επικοινωνία:

Το ιστολόγιό μου: <http://users.sch.gr/echarala/>

Το ηλεκτρονικό μου ταχυδρομείο: echarala@sch.gr

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση: <https://padlet.com/echarala/jxlfry5dfts4>

Μηνιαίος πίνακας ανακοινώσεων: <https://padlet.com/echarala/fgxheqdbugor>

Θεματικός πίνακας: <https://padlet.com/echarala/8wmdxrifhd2e>

Δράμα, 7/8 Μαΐου 2020

Η Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου

Δρ. Ευφροσύνη Χαραλαμπίδου

Βιβλιογραφία

- «Ενημέρωση εξωτερικών συνεργατών-πνευματικά δικαιώματα». ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας-Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://openclass.teiwm.gr/modules/document/file.php/CM104>.
- «Οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ». «Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32019L0790&from=EN&fbclid=IwAR1bj6wglGM02GpNmfyFHCexPurDFP0Fn0upRmqitz7JjpW8mDLQ0103CUA>.
- «Οδηγός Πνευματικής ιδιοκτησίας για δασκάλους». Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας. Διαθέσιμο στις 4-5-2020. <https://copyrightschool.gr/index.php/teachers>.
- «Οδηγός: Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και ανοιχτά/οι μαθήματα και πόροι». Κεντρικό Μητρώο Ελληνικών Ανοικτών Μαθημάτων: Αθήνα., Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://www.openbook.gr/odigos-dikaiwmata-pneymatikis-idioktisias/>.
- «Τα... μιμίδια στο 22ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης». Εφημερίδα «Μακεδονία». Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://www.makthes.gr/ta-mimidia-sto-22o-festival-ntokimanter-thessalonikis-257262>.
- «Υπηρεσία νομικής συμβουλευτικής για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας». Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://legal.heal-link.gr/>.
- Βράττη, Αικατερίνη. «Επιτρεπόμενη και απαγορευμένη χρήση έργων τρίτων». Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://www.slideshare.net/KaterinaVratti/ss-51173751>.
- Σταματούδη, Ειρήνη. «Βασικές έννοιες πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων». Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας. Διαθέσιμο 4-5-2020. <https://copyrightschool.gr/index.php/teachers>.